

A HÁLA A HITELES VALLÁS ALAPKÖVE^{*}

2Móz 15,2; Mt 15,32-39a

A keresztény hit egyik ismertetőjele az Isten iránti hála érzése az élet számtalan ajándékáért, melyekre sokszor érdemesek sem vagyunk. Ez az Isten-nel kötött szövetséggel függ össze, melyet a keresztények Izraeltól az Újszövetség népére, az egyházra terjesztettek ki. A héber *yedah* és a koiné görög *eucharistia* szavak igen gyakran fordulnak elő, mind a zsidó, mind a keresztény szentírásban. És a hálaadást jelentő eucharistia kifejezésen belül a *charia* vagy kegyelem szó a kereszténység központi eszméjét, velejét képezi. Minél jobban eltávolítjuk magunkat a gondviselés, mint megneméremelt ajándék, ránk hulló áldás megtapasztalásától, és minél kevésbé éljük meg a hála érzését a gondviselés iránt, annál valószínűbb, hogy imánkkal, noha Istenhez intézzük, lelkünkben mégsem magasodunk fel hozzá. Isten országát építő közösség vagyunk, akik az isteni áldásokért hálát adunk; ajándékaink, hálaadományaink Istennek szólnak, de csak emberek, akik azt kapják. Számunkra azonban Isten képviselői ezek az emberek, az a közösség, amely hálaajándékainkban részesül. És ez a vallás dilemmája.

Az ótestamentumi olvasmányunk Mózes Isten iránti hálaadásáról szól azért, hogy a Vörös-tengernél megszabadította népét az üldöző egyiptomi hadseregtől.

Erre a bibliai eseményre, mint Isten gondoskodó áldására századok óta, évről évre emlékezik a zsidó nép a pászka ünnepén. Oly hosszú időn át és oly hagyománytiszteletben ülik ez ünnepet, hogy annak tárgya - a szabadulás isteni csodája - nyilvánvaló. Ez nem híres emberi tetről, nem neves vallási vezéregyéniségről szóló történet. Isten szereplője ennek. Őt ünneplik, az ő nevét dicsőítik, neki szól a hála. Még akkor is, amikor a zsidók nem hittek a szabadító Istenben, a legsötétebb és a legfényesebb időkben is, amikor a jólét és emberi megvalósítások nagysága elhalványíthatta volna a történet eredeti értelmét, a zsidók a hálaadás e szertartását soha kevesebbre vagy másra nem használták, mint a gondviselő Isten ünneplésére.

Az újszövetségi olvasmányunkban Jézus ad hálát Istennek a kenyér és halzaporítás csodája előtt. Azután következett az emberi tartalékok felmérése, majd az óriási tömeg megvendégelése elkezdődött. Az eredmény drámai. A maradék is kosarakat töltött meg. Ezt a történetet is háromféleképpen olvashatjuk: a gyermek vallásosságával, a sebzett hit és gyógyuló, gyógyító hit értelmezésével.

A gyermeki hit egyszerű, gyermekes. Igen, vannak csodák. Ha Istentől segítséget kérünk és e kérés önzetlen Isten szeretetére és együttérző segítség-

^{*} Angolból fordította: dr. Gellérd Judit. Elhangzott a kolozsvári belvárosi templomban 1996 októberében dr. George Williams díszdoktorrá avatása alkalmából.

gére számíthatunk. A kenyér- és halszaporítás csodája Isten megígért szeretetének és gondoskodásának egyszerű bizonyítéka és Jézus esetében természetes volt a hálaadás. Ő ugyanis eleve tudta, hogy Isten népéről gondoskodik. A tiszta hit elfogadja Isten csodatéteményeit, s ezért őt minden körülmények között ünnepli és dicsőíti. Az ilyen ember az eleve feltételezett isteni beavatkozások tiszta, egyszerű világában él.

A sebzett lélek képtelen az életet ilyen egyszerűen felfogni. Minden helyzet, minden körülmény korábbi csalódásokra emlékezteti, s újabb kiábrándulásokra ez már elég okot is szolgáltat. A csodák itt nem működnek. Talán egyáltalán nincsenek is csodák. A bibliai történetben feltétlenül kételkedni kell. Vagy ami még rosszabb, Isten kiszámíthatatlanságát bizonyítja. Lehet, hogy néha előfordul egy-egy csoda, de az emberi tapasztalat legtöbb esetben cáfolja annak létezését, s aztán mintegy önvédelemből a sebzett lélek feladja hitét Istenben, a csodákban, megszűnik hálát érezni.

De van egy harmadik értelmezési mód is. Olyan ember lelkéből fakad, akit az élet tragédiái megtörtek, és így a derűs, egyszerű hit számára lehetetlen. De a sebzett és elidegenedett lélek reményvesztettsége az élet elpazarlásának tűnik, mert van kivezető út. A gyógyulás útjára lépő lélek számára az isteni csoda ismét valós lehetőséggé válik, amikor hozzá hasonló, az élettől sebzett lelkek közösségére talál, akik gyógyulást keresnek egymásban. S a csoda az, hogy a hála kifejezése ismét szívből jön, a személyen, közösségen túli magasabb hatalom iránt. Hála az életért a teremtő Isten iránt, aki több, hatalmasabb, mint egy együttérző mennybéli személy. Az a több, az a mélyebb, az a mindenekfölötti titokzatos is, mely nem lelhető fel az egyszerű hit áttetsző megközelítésével még a tragédiák, a sebzettség állapotában sem. Ilyen a bonyolult hit útja.

A gyógyuló, a bonyolult lélek hallja Jézus hálaadó imáját Istenhez, a kenyérszaporítás csodája kapcsán. És ekkor valami nagyon bonyolult dolog megy végbe. Igen sok, részben helyes leírást, magyarázatot találhatunk erre nézve, de talán egyik sem fedí a teljes igazságot. Az evangéliumban egy fiú féltett kincséről, a két halról lemond, illetve megosztja Jézussal. Cselekedetét a bizalom diktálja, s egy közösség nő ki e bizalomból. Mert ahol közösség van, ott természetes az a törekvés, hogy a tartalékokat és tehetségeket a közösség tagjai egymással megosszák, s a szükségét hőség váltja fel. Mindenkinek van valamije, amit mással megoszthat, de bizalom nélkül közösség sohasem születik. Mert a gyógyulásra vágyó lélek számára a csoda, a lényeges a közösség maga. Hogyan tudott Jézus vad idegenekből közösséget teremteni? Hiszen egyik szamaritánus, a másik nazarénus, magyar, amerikai, román. Értitek tehát testvéreim, milyen nehéz a gyógyulásra kész léleknek bízni a megnyíló alkalomban, lehetőségben vagy a közösségben. A kenyér- és halszaporítás csodája azonban nem más, mint alkalom, felhívás arra, hogy megosszuk javainkat a másikkal és hogy együtt dolgozzunk.

A racionális hitünk, mint amerikai és erdélyi unitáriusoké, valószínűleg túl bonyolult és sebzett is ahhoz, hogy képesek legyünk csak úgy leülni a domboldalra és várni, hogy megtörténjék a kenyér- és halszaporítás csodája.

Ezek után kérdezitek testvéreim, hogyan ünnepelhetjük Istennek oly hőséggel hulló áldásait, az élet ajándékainak csodáját?

Hadd beszéljek most úgy, mint amerikai unitárius univerzalista. Mi vagyunk a legműveltebb felekezet Amerikában, egyháztagjaink többsége felsőfokú végzettséggel rendelkezik. De mint a világ többi racionális vallásának követői, mi adjuk a legkevesebb pénzt, mi hozzuk a legkisebb áldozatot egyházunkért. Vajon a racionális vallás hívei tényleg semmi hálát nem éreznek az élet ki nem érdemelt ajándékaiért?

Nincs könnyű dolgunk, amikor hálánkat Isten iránt akarjuk kifejezni, de gesztusunk, áldozatunk elfogadója végül is ember. Néha nagyon is ember. És akinek kudarcait, gyarlóságát ez a szerep tízszeresére, százszorosára felnagyítja. Mert az, aki ad, aki nagylelkű s érte hálát vár el a megajándékozottól, tulajdonképpen ellopja azt, ami Istennek jár. Vagy bolond, aki méltatlanra pazarolja Istennek szánt ajándékát.

Amikor a testvérgyülekezeti programot megtervezték, abban nem volt helye olyan szándéknak, hogy Isten erdélyi gyermekeinek hálaajándékot adjanak. Amerikai egyházvezetőink arra biztattak, hogy csak leveleket küldjünk nektek, de ezen a ti amerikai képviselőtök változtatott. Egy tervet, s általa alkalmat kínáltunk fel racionális unitárius testvéreiteknek, hogy hálájukat Isten iránt kifejezhessék azáltal, hogy erdélyi testvérgyülekezetüknek adnak, irántuk nagylelkűek. Ez egyenesen Erdély hálványozása. De eközben az adás gesztusa által egy amerikai vallásfelekezet lelkiekben újjászületik. Nagylelkűvé és hálásá válik.

Én jól tudom, hogy nem könnyű Isten képviselőjének lenni és Istennek szánt hálaadományt elfogadni, amikor emberileg fáj a rászorultság, a függőség, sőt sokszor a szegénység és nyomorúság. Vagy könnyebb úgy felfogni, hogy az ember az ajándékot kiérdemelte, az jár neki. Érezhet az ember megvetést is az adományozó iránt, mert erkölcsileg valami nincs rendjén azokkal, akiknek a bőség fölöslege adatott. De ilyen megvilágításban elmarad az Isten áldása az adakozóra, az adományra, és elmarad a megajándékozott Isten iránti hálája is. A ti Amerikában élő testvéretek egy csupán levélírókampánynak indított programot úgy alakított át, hogy az a lelki újjászületést szolgálta Erdélyben is, Amerikában is. És tudom, hogy ugyanez a folyamat zajlik Kanada és Anglia egyházközösségeiben is.

Legyünk ezért okosak, mint a kígyók, amikor szelíden emlékeztetjük egymást a hálaadás szentségére. A testvérgyülekezeti program zsenialitása abban áll, hogy mindkét fél szerepet cserélhet, mert a folyamat kétirányú. Soha sem egészen világos, hogy ki is az, aki ad, és ki az, aki kap. Észak-amerikaiak, európaiak, japánok, erdélyiek, mind mind ajándékozók és megajándékozottak egyszerre - bemutatják a legszentebbnek, Istennek szánt hálaáldozatukat és elfogadják a meg nem érdemelt, s mégis bőséggel hulló áldását az életnek.

A testvérgyülekezeti program addig marad meg vallásos jellegűnek, amíg az Isten iránti hála tölti be a szíveket. Amikor a hála érzése, a hálaadás gesztusa kihal, ha többé nem ez lesz a központi mozgatórugó, lelkeket, életeket mélyen átalakító élmény és motiváló erő, akkor gög, kapzsiság, csalás alacsonyítja emberi méltóságunkat, egész emberségünket.

De most, Testvéreim, gyertek ünnepeljünk együtt, ünnepeljük a lélek leggazdagabb áldásait. Ámen.

AJTÓK ÉS UTAK

Jn 10,9; 14,6

1. A felolvasott evangéliumi szavakban Jézus ajtónak és útnak nevezi magát: „Én vagyok az ajtó”, „Én vagyok az út”. Csak az jut Istenhez, aki ezen az ajtón lépik az életbe, aki ezen az úton jár: Jézus példájának, Jézus tanításának útján.

2. Ajtók, kapuk és utak nagyon sok mindenről beszélnek.

a) 1965-ben egy nagy vihar döntötte ki Petelei István szovátai híres „Székely kapuját”, mely 1895-ben épült. Darabjait Marosvásárhelyre vitték a Néprajzi Múzeumba. Azt hiszem, ma is darabjaiban porosodik valahol, ha csak el nem korhadt azóta. Ennek a híres „Székely kapunak” a kiskapuja fölé volt írva a következő szöveg: „Vándor, a kis kapu nem akar kizárni, csak mutatja, merre kell bejárni.”

Nem beszédes ez a felirat, ez a kapu? Nagyon is sokat mond. Sokat és szépet azoknak lelkivilágáról, emberi értékeiről, akik a mögött a kapu mögött laktak. A mai vándorok már nem gyalogosan járnak. Átsurrannak, robognak a falvakon és városokon. De a régi vándorok utazása sok időt vett fel, s a „Fogadók” távol voltak egymástól. Jött az éjszaka, s nem volt fejük fölött fedél. Milyen boldogan olvashatta ama kis kapu feliratát egy ilyen vándor.

Az emberiség halad előre. Legalábbis civilizálódik. Nem gyalog, s nem is számárháton jár ma - száguld a belső égésű motorokon. De nem hiszem, hogy utol tudnád érni a száz évvel ezelőtti embert a maga kedvességében, szívesességében, vendégszeretetében. Pedig ez az emberség fokmérője.

b) S most gondoljunk az ún. nagy „kőkapukra”. Ezek jellemezték a szász településeket. Az utcán járó embert ezek nem hívogatták, hanem taszították, s valahogy így beszélgettek jól becsukott ajkakkal: „Az én házam az én váram”, idegeneknek itt semmi keresnivalójuk nincs. Az igazság kedvéért meg kell jegyeznünk, hogy nemcsak szász településeket jellemezett ez a „kizáró” kőkapu. A székely kapu is magas, de nyílója minden esetben léccel ritkított. A réseken át lehetett látni, azokon keresztül he lehet az udvarra pillantani. S nemcsak az udvarra - a bent lakók szívébe is.

c) Székelyudvarhely szélében, a Szejke fürdőn, több székely kapu hívogat. A domboldalon céltannak látszanak ezek a kapuk. Szabad mező, sehol kerítés. Minek az egymást követő sok székely kapu? Egy emlékműhöz vezetnek. Mondhatnók azt is - Orbán Balázshoz, a „legnagyobb székelyhez”. Ezek a kapuk nekem arról beszélnek, hogy maga Orbán Balázs is kapu, ajtó - és út. Kapu és ajtó, melyen be kell lépjen - és út, melyen kell járjon minden székely.

3. Ezek után gondoljunk az élet- „ajtókra”, az élet-„utakra”, melyekre Jézus szavai is utalnak. Az életnek is sokféle útja és kapuja van. Pontosan annyi ajtója és útja, ahány módon képzelik el az emberek, hogy kell és lehet élni. Mindenki azt az ajtót keresi, amely a boldogságra visz. Mert kétségtelen, hogy